

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра фізичної географії

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Ландшафтознавство

(назва дисципліни)

підготовки бакалавра

(назва освітнього рівня)

спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Середня освіта. Географія. Економіка

(назва освітньо-професійної програми)

Силабус освітнього компонента «ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО» підготовки бакалавр, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія), за освітньою програмою «Середня освіта. Географія. Економіка».

Розробник: Міщенко О. В., доцент кафедри фізичної географії, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ткачук Н. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної географії

Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:

(Фесюк В. О.)

I. Опис освітнього компонента

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: «01 Освіта/ Педагогіка» Спеціальність: «014 Середня освіта. Географія» Освітньо-професійна програма (Спеціалізація): «Середня освіта. Географія. Економіка.»	вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання – 2
		Семестр – 3
		Лекції – 10 год.
ІНДЗ: немає	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти на базі молодшого спеціаліста, молодшого бакалавра	Практичні (семінари) – 20 год.
		Самостійна робота – 110 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача

Викладач	Міщенко Олена Віталіївна
Науковий ступінь	Кандидат географічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри фізичної географії
Профайл	https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%92%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0
Телефон	+380500143345
e-mail	mischenko.olena@vnu.edu.ua
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700
Консультації	Очні консультації: 2 академічні години кожен вівторок 13.25-14.45, аудиторія С-609
Дистанційний курс на платформі Moodle	http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=663

III. Опис освітнього компонента

Анотація освітнього компонента

Курс ландшафтознавства передбачає ознайомлення з історією розвитку ландшафтних ідей, закономірностями диференціації географічної оболонки та ієрархією природних територіальних комплексів. Особлива увага приділяється структурно-генетичним та функціонально-динамічним аспектам вчення про ландшафт, а також систематиці ландшафтів, вивченню закономірностей взаємодії людини і ландшафтів та їх наслідків. Розглядаються питання ландшафтного прогнозування і оптимізації природного середовища.

Пререквізити

- загальне землезнавство (здатність застосовувати знання і розуміння про географічну оболонку як планетарний природний комплекс або глобальну геосистему в цілому у найбільш загальних рисах її речовинного складу, наскрізних процесів інших загальних ознак)
- геологія з основами геофізики та геохімії геосфер (здатність характеризувати склад, будову, рухи та історію розвитку Землі, а також розміщення корисних копалин).

Постреквізити

- фізична географія України

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета курсу сформулювати наукові уявлення про природні й антропогенні геосистеми ландшафтної сфери Землі, процеси і явища, які відбуваються в геосистемах різного таксономічного рівня.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є: ознайомити студентів із теорією та методологією науки ландшафтознавство, хронологічними та хронологічними закономірностями ландшафтної сфери Землі, природними комплексами Землі.

загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Фахові компетентності (ФК)

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

Предметні компетентні (ПК)

ПК1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ПК2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні та економічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами географічних явищ і соціально-економічних процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

ПК3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

ПК4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.

ПК6. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних та економічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та регіону.

ПК 7. Здатність чітко й логічно відтворювати основні теорії та закони, оцінювати нові відомості й інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог Державних стандартів загальної середньої освіти з освітньої галузі “Природознавство” в школі.

ПК8. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Програмні результати навчання (РН, ПРН)

РН2. Демонструє вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання

РН7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН8. Генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

ПН9. Застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

ПН10. Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

ПРН 1. Знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, економіки предмет їх дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної та економічної науки.

ПРН 2. Пояснює просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

ПРН 3. Описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

ПРН 4. Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПРН 5. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій. **ПРН 6.** *Застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, економіки, теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні, економічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії, економіки.*

ПРН 7. Уміє характеризувати природні регіони, ландшафти й біогеоценози, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних польових практик).

ПРН 9. Характеризує і оцінює природні умови і ресурси, населення та господарство України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; знає і розуміє географічні особливості свого адміністративного регіону.

ПРН 12. Дотримується сам під час польових навчальних практик та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.

IV. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Конс.	Самостійна робота	Форма контролю*	Бали
Змістовий модуль 1. Теорія та методологія ландшафтної екології							
Тема 1. Історія розвитку ландшафтних ідей і ландшафтознавства.	9	1			8	О, ПЗ, С, ПКР, ТЕ	10
Тема 2. Об'єкт, предмет і завдання ландшафтознавства, його місце в системі географічних наук.	6,5	0,5			6	ПКР, ТЕ,Т	5
Тема 3. Поняття про географічний ландшафт та його структуру.	11,5	0,5	2	1	8	ПЗ, О, С, ПКР, ТЕ, Т	10
Тема 4. Основні закономірності регіональної диференціації географічної оболонки.	11,5	0,5	2	1	8	РС, О, ПКР, ТЕ, Т, К	10
Тема 5. Ландшафтна сфера Землі.	13	1	2	1	9	РС, С, ПКР, ТЕ, Т	10
Тема 6. Фізико-географічне районування Типологічна класифікація ландшафтів	11,5	0,5	2	1	8	О, ПЗ, ПКР, ТЕ	10
Разом за змістовим модулем 1	63	4	8	4	47		55
Змістовий модуль 2. Хорологічні та хронологічні закономірності ландшафтної сфери Землі. Природні комплекси Землі							
Тема 7. Просторова структура ландшафтів.	13	1	2	1	9	О, ПЗ, С, ПКР, ТЕ, Е, Т	5
Тема 8. Функціонування, динаміка і розвиток ландшафтів.	13	1	2	1	9	О, ПЗ, ПКР, ТЕ, Т	5
Тема 9. Парагенетичні ландшафти.	13	1	2	1	9	О, ПЗ, ПКР, Т	5
Тема 10. Ландшафтні комплекси морів і океанів.	13	1	2	1	9	ПКР, ТЕ,Т	5
Тема 11. Антропогенне ландшафтознавство	13	1	2	1	9	О, С, ПЗ, К, ПКР, ТЕ,Т	5

Тема 12. Ландшафти заповідних територій	13	1	2	1	9	С	5
Тема 13. Гуманістичне ландшафтознавство	9				9	Т, С, ТЕ,Т	5
Контрольна робота							10
Разом за змістовим модулем 2	87	6	12	6	63		45
Усього годин	150	10	20	10	110	100	

*Форма контролю: поточне оцінювання (письмова контрольна робота (ПКР), тези (ТЕ), тести (Т), розгляд ситуацій (РС), виконання (ПЗ) та здача практичних завдань (О), семінари (С), розгляд кейсів (К), підсумковий контроль у формі заліку.

V. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійне завдання полягає у виконанні реферату відповідно до поданої нижче тематики. Самостійна робота повинна мати обсяг 15-20 сторінок рукописного тексту на аркушах формату А-4, переплетених або поданих у файлової папці. У роботі мають бути представлені такі структурні частини: титульна сторінка, оформлена за стандартними вимогами, зміст, вступ із обґрунтуванням структури роботи, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки.

При вивченні курсу “Ландшафтознавство” студентам пропонується самостійно опрацювати такі теми:

1. Виникнення та еволюція поняття ландшафт, геосистема. Ландшафт і близькі терміни.
2. Властивості ландшафту.
3. Концепції аквального ландшафтознавства.
4. Еволюція становлення науки ландшафтознавства.
5. Етнічний ландшафт. Пасіонарний підхід у ландшафтознавстві.
6. Сакральний ландшафт.
7. Політичний ландшафт.
8. Ландшафт у полі естетичних теорій.
9. Ландшафт у живописі.
10. Ландшафт у поезії.
11. Поняття меж в ландшафті на сучасному етапі.
12. Розвиток ландшафтознавства в зарубіжних країнах.
13. Синергетика ландшафту.
14. Лісові антропогенні ландшафти.
15. Філософії та ландшафтознавство.
16. Історія розвитку та особливості гірського ландшафтознавства.
17. Дорожні ландшафти.
18. Сільськогосподарські ландшафти.
19. Висотна диференціація антропогенних ландшафтів.
20. Районування у ландшафтознавстві.

21. Інформаційні зв'язки у ландшафтних системах.
22. Глобальні і регіональні зміни у ландшафтній сфері.
23. Соціально-економічні функції геосистем.
24. Тафальні ландшафти.
25. Сучасний розвиток Українського ландшафтознавства.
26. Белігеративні ландшафти
27. Водні антропогенні ландшафти

Завдання самостійної роботи студентів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і розрахункових помилок.

VI. Методи та форми оцінювання

Методи: лекції, практичні (семінарські) заняття, методи проблемного навчання, частково-пошукові, дослідницькі, вербальні, ілюстративно-демонстраційні, прикладні, інтерактивні; самостійна робота студентів (аудиторна, позааудиторна), консультації.

Форми оцінювання: усне опитування (індивідуальне, фронтальне). Оцінка участі у дискусії за питаннями для обговорення. Перевірка виконання завдань практичних робіт (індивідуальних, кооперовано-групових) та завдань для самостійного опрацювання. Тестування, контрольна робота, залік.

VII. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Академічна доброчесність: виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. Пропущені заняття можна відпрацьовувати у визначений час згідно графіка. За умови індивідуального навчального графіка студент має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню планових завдань та контрольного опитування. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Поточний контроль засвоєння навчального процесу за темами освітнього компонента здійснюється під час проведення практичних занять згідно з розкладом.

Якщо здобувач освіти отримав бал за темою освітнього компонента менший за максимальний, він має право лише один раз повторно скласти поточний контроль за темою (усна відповідь та виконання завдань). Зараховується найвищий результат. Скласти поточний контроль за темою

можна на консультації у вільний від аудиторних занять час.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), він має право на консультаціях, а також з використанням ресурсів електронного курсу на платформі Moodle, відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється централізовано для усіх здобувачів освіти у визначений викладачем час. З графіком консультацій можна ознайомитися на кафедрі та на електронному курсі на платформі Moodle. Кінцевий термін перескладання та ліквідації заборгованості обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Основні платформи для комунікації викладача зі здобувачами освіти:

– Moodle (новинний форум, система приватних повідомлень, коментарі до завдань).

– Індивідуальна консультація може бути надана здобувачу освіти в аудиторії (згідно розкладу консультацій), в телефонному режимі, у формі відповіді на письмовий запит, надісланий на електронну пошту викладача.

Неформальна освіта при викладанні освітнього компонента

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до “Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки” (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_Viznannya_rezultativ_VNU_im_L.U._red.pdf)

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

VIII. Підсумковий контроль

Оцінювання здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2023-09/2023_Polozh_pro_otzin.pdf)

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом освітнього компонента. У цьому випадку завдання із цих видів поточного контролю оцінюються, в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання,

анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

Поточна оцінка – це сума балів, які отримує здобувач за:

- поточну роботу з відповідних тем;
- виконання завдань з відповідних тем (під час аудиторного заняття та на платформі електронного курсу Moodle);
- контрольна робота;
- самостійна робота.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на окремих його завершальних етапах у формі заліку.

Шкала оцінювання

Переведення оцінок, виражених у балах за 100-бальною шкалою, в лінгвістичну шкалу та шкалу ECTS здійснюється наступним чином:

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

Методичне забезпечення курсу

1. Міщенко О. В. Ландшафтознавство. Дистанційний курс в системі Moodle <http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=663>
2. Міщенко О. В. Ландшафтознавство: практикум. Луцьк: Вежа-Друк. 2017. 62 с.
3. Міщенко О. В. Ландшафтознавство: курс лекцій. Луцьк: Вежа-друк. 2018. 100 с.
4. Петлін В. М., Міщенко О. В. Прикладне ландшафтознавство: підручник. Луцьк: Вежа-друк. 2021. 328 с.

Основна література

1. Воловик В. М. Ландшафтознавство: курс лекцій. Вінниця: Твори. 2018. 254 с.

2. Денисик Г. І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Частина 1. Загальне антропогенне ландшафтознавство. Вінниця: Вінницька обласна друкарня. 2014. 334 с.
3. Денисик Г. І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Частина II. Регіональне антропогенне ландшафтознавство. Вінниця: Вінницька обласна друкарня. 2015. 332 с.
4. Матковська С. І., Світельський М. М., Іщук О. В., Стріха В. А., Шульга І. В. Ландшафтознавство: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ – плюс. 2021. 349 с.
5. Міщенко О. В. Ландшафтознавство: практикум. Луцьк: Вежа-Друк. 2017. 62 с.
6. Міщенко О. В. Ландшафтознавство: курс лекцій. Луцьк: Вежа-друк, 2018. 100 с.
7. Національний атлас України. НАН України, Інститут географії, Державна служба геодезії, картографії та кадастру ; голов. ред. Л. Г. Руденко ; голова ред. кол. Б. Є. Патон. Київ: ДНВП “Картографія”. 2007. 435 с.
8. Яворський Б. І., Карабінюк М. М. Ландшафтознавство. Практичний курс: навчально-методичний посібник. Львів – Ужгород: Вид-во УжНУ “Говерла”. 2023. 104 с.

Додаткова література

1. Воловик В. М. Основи етнокультурного ландшафтознавства: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ “Вінницька міська друкарня”. 2013. 168 с.
2. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: монографія. У 2-х т. Київ: Вид.-поліграф. центр “Київський Університет”. 2005. Т. 1. 431 с.
3. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: монографія. У 2-х т. Київ: Вид.-поліграф. центр “Київський Університет”. 2005. Т. 2. 503 с.
4. Гудзевич А. В. Просторово-часова організація сучасних ландшафтів: теорія і практика: монографія. Вінниця: Віндрук. 2012. 434 с.
5. Міщенко О. В. Ландшафти Волинської області. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. Тернопіль: СМП “Тайп”. №2. (випуск 41). 2016. С.72–77.
6. Міщенко О. В. Еколого-господарська оцінка сучасного стану ландшафтів Волинської області. Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. 2016. № 13. С. 19–24.
7. Петлін В. М. Синергетичні залежності в організації природних територіальних систем. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2013. 396 с.
8. Costantini G. What Is Landscape? What Is Landscape? by John R. Stilgoe. MIT Press, Cambridge, MA, U.S.A. 2015. 280 p.